

Občni zbor SKGZ

Trinajsti občni zbor Slovenske kulturno gospodarske zveze, ki je bil v nedeljo, 21. t.m., v deželnem avditoriju v Gorici, je med drugim nudil odlično priložnost za globljo in temeljito analizo trenutnega stanja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Priznati je treba, da je občni zbor to nalogo tudi dobro izvedel, kar izhaja tako iz poročil predsednika Raceta in tajnika Udoviča kot tudi iz izvajanj delegatov, ki so v zares lepem številu posegli v razpravo.

Mislimo, da se je treba strinjati z ugotovitvami predsednika Raceta, češ da se je položaj, kar zadeva vprašanje manjšinskega zaščitnega zakona, v zadnjem času poslabšal, kar zgovorno dokazuje razvoj dogodkov v tržaški in videmski pokrajini. Sporno je namreč postalo samo vprašanje odobritve takega zakona, da ne omenjamo njegove vsebine, ki utegne biti za Slovence povsem nesprijemljiva. Boris Race je pravilno ravnal, ko je odločno grajal poskus določenih, tudi vplivnih italijanskih krogov, da bi se problematika slovenske narodne manjšine v Italiji obravnavala hkrati s širšo problematiko vseh etnično-jezikovnih skupnosti v državi, saj bi to imelo med drugim za posledico, da bi se problem naše zaščite zavlekel v nedogled, kar je za Slovence prav tako nesprijemljivo.

Z občnega zbora SKGZ v Gorici prihaja zato predvsem zahteva, naj pristojne oblasti čimprej poskrbijo za zakonsko zaščito slovenske manjšine, ta zaščita pa naj bo v skladu s potrebami in pričakovani manjšine same in tudi v skladu s črko in duhom mednarodnih obveznosti italijanske države. Tudi na tem občnem zboru je bilo natančno povedano, kakšna naj bo vsebina zaščite, tako da ne more biti nobenega dvoma o volji in pričakovanih naše manjšine. To tembolj, ker je bila ta volja izražena na občnem zboru organizacije, ki s svojimi članicami zajema celotno ozemlje, na katerem živi manjšina, in ki po svoji strukturi zajema celotno ali vsaj veliko večino manjšine.

V tem je po našem glavni pomen nedeljskega občnega zbora SKGZ, čeprav ne gre seveda omalovaževati ali podcenjevati razprave o številnih drugih vprašanjih, ki so prav gotovo zelo važna za nadaljnje delovanje zveze in za obstoj ter nadaljnji razvoj slovenske manjšine v Italiji.

PREMIK V NOVO SMER

V središču pozornosti italijanskih političnih krogov in tudi široke javnosti so te dni še vedno izidi upravnih volitev, ki so bile prejšnjo nedeljo in v ponedeljek ter so se tikale skoraj devet milijonov volivcev, se pravi kake četrte celotnega italijanskega volilnega zbora. Volilni boj in same volitve so potekale v času, ko je v Rimu osrednja vlada odstopila, ko so teroristi ponovno začeli nevarno dvigati greben, ko inflacija hudo narašča in ko je v javnost treščila vest o novem škandalu, in sicer o zapletih okrog prostoziidarske lože P2. Bilo je torej dovolj razlogov, da je italijanska javnost z napetostjo in dokajšnjo mero radovednosti čakala na izide zadnje volilne preizkušnje.

Naši bravci že poznajo volilne rezultate, saj so o njih obširno poročali radio, televizija ter dnevni tisk. Zato jih na tem mestu ne bomo ponavljali, temveč le skušali razbrati njihov pomen ter razumeti nauk, ki izhaja iz teh volilnih izidov.

Volitve so predvsem pokazale, da se je občutno okrepila skupina strank tako imenovane socialistične in liberalne demokracije, kar velja zlasti za socialistično stranko, ki je z volitev izšla kot prava zmagovalka, a tudi za socialdemokratsko in liberalno stranko ter v nekoliko manjši meri za republikansko stranko. Te stranke so na občinskih volitvah zbrale skupno nad 26 odstotkov glasov, s čimer so se že precej približale moči ter vplivu, ki ju imata obe najmočnejši stranki v državi, se pravi Krščanska demokracija in komunistična partija. Okrog socialistične stranke in zgoraj omenjenih skupin se torej prvič v povojni zgodovini Italije pričinja zbirati pomemben del volilnega zbora, kar odpira stvarne možnosti za uresničenje resnične demokratične alternative oblasti Krščanske demokracije. Šlo bo seveda za daljši proces, katerega uspešni zaključek pa bo odvisen od vrste dejavnikov, a predvsem od modrosti, sposobnosti ter ne nazadnje tudi od poštenosti njegovih glavnih akterjev.

Kakšna naj bi bila na osnovah zadnjih

volilnih izidov nadaljnja usoda obeh velikih italijanskih strank, to je Krščanske demokracije in komunistične partije? V politiki je sicer težko in tvegano prerokovati, vendar se nam zdi, da prav zadnji volilni izidi opravičujejo določena predvidevanja.

Za Krščansko demokracijo pomenijo zadnje volitve, kljub še kar povoljnemu izidom na Siciliji, občutno nazadovanje. V strankarskem pogledu je še najbolj nevarno dejstvo, da se ta stranka ne zna ali ne more več soočiti s politično, družbeno in gospodarsko dejanskostjo v velikih mestih in občinah. Tako v Rimu kot v Genovi in tudi na jugu države so namreč demokristjani doživeli pravi poraz. V prvih dveh mestih je velika večina volivcev ponovno izrekla zaupanje levim upravam, na jugu pa so mnogi volivci tokrat prvič obrnili hrbet dosedanji demokristjanski upraviteljem. Krščanska demokracija očitno ne zna ali ne more biti več kos potrebam in zahtevam, ki se pojavljajo v velikih mestnih središčih, kjer živi na milijone ljudi, oziroma ne zna ali ne more priti na dan z idejami in programi, ki bi bili privlačni za množice teh mest in ki bi jim te množice tudi zaupale. Za dosedanjo stranko relativne večine je to izredno nevarna ugotovitev, ki utegne imeti zanjo naravnost usodne posledice.

Številke kažejo, da za komunistično partijo te volitve niso bile nepovoljne, razen na Siciliji in v občinah na jugu države, zlasti v Bariju, kjer je partija doživela pravo katastrofo. Toda kljub temu KPI po našem ne more biti preveč zadovoljna, kajti proces, ki se je pričel z uveljavitvijo socialistične in tako imenovanih laičnih strank, nikakor ni v skladu z načrtom o alternativni, ki jo je pričela razglašati KPI, potem ko je vrgla med staro šaro »zgodovinski kompromis«.

To so torej po našem glavne značilnosti zadnjih upravnih volitev v Italiji, ki pomenijo vsekakor korenit premik celotnega političnega življenja v novo in za zdaj še natančno neizoblikovano smer.

Kaj pomeni vstop komunistov v pariško vlado

Po skoraj 35 letih je Francija dobila vlado, v kateri so neposredno zastopani tudi komunisti. V novi francoski vladi bo komunistična partija Francije imela štiri ministre, vsi ostali ministri pa bodo seveda pripadali francoski socialistični stranki. Vstop komunistov v vlado je prav gotovo omogočila prodorna zmaga socialistične stran-

ke na zadnjih političnih volitvah. Socialisti so si namreč v drugem krogu volitev zagotovili absolutno večino v novi poslanski zbornici, s čimer se je povsem uresničil načrt predsednika republike, socialista Mitteranda, ki je po svoji izvolitvi 10. maja v skladu z ustavnimi določili razpustil po-

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 28. junija, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmezijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Glavne osebe na potepu«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Mesečnik«, variete igralcev Slovenskega stalnega gledališča v Trstu; 15.00 Šport in glasba ter neposredni prenosi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 29. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Skladbe slovenskih in drugih jugoslovanskih avtorjev; 1.30 Beležka; 11.35 Zimzelene melodije; 12.00 Kulturni dogodki; 12.40 Slovenska imena naših krajev; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Joseph Sheridan Le Fanu: »Stric Silas ali Usodna dediščina«; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Organist Hubert Bergant v rojanski cerkvi; 18.40 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 30. junija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 11.35 Paleta orkestrrov; 12.00 Četrtekova srečanja; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Odraslim prepovedano; 16.00 Mladi pisci; 16.15 Romantični trenutek; 16.30 Rezervirano za...; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Nove plošče; 18.00 František Langer: St. 72. Prevod: Osip Šest, priredba Maja Skrbinšek; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 1. julija, ob: 7.20 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Glasba skozi stoletja; 11.30 Beležka; 11.35 Zimzelene melodije; 12.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nadiških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Naši zbori; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz zakladnice slovenske mladinske literature; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Joseph Sheridan Le Fanu: »Stric Silas ali Usodna dediščina«; 15.00 Nove plošče; 16.00 Slovenska literatura v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci — Letošnja revija »Primorska poje«; 18.00 Poslušajmo film; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 2. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 11.30 Beležka; 11.35 Paleta orkestrrov; 12.00 Poslušajmo film; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Mladi pred mikrofonom; 14.45 Problemi slovenskega jezika; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Deset abonmajskih sezon tržaške Glasbene matice; 18.00 Kulturna rubrika Primorskega dnevnika; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 3. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Za ljubitelje operne glasbe; 11.30 Beležka; 11.35 Zimzelene melodije; 12.00 Na goriškem valu; 12.30 Melodije od vsepovsod; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček: Kje je napaka?; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Joseph Sheridan Le Fanu: »Stric Silas ali Usodna dediščina«; 15.00 Doba kantavtorjev; 16.00 »Mesečnik«, variete igralcev Slovenskega stalnega gledališča v Trstu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Javni nastopi gojencev šole Glasbene matice; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Slovenska imena naših krajev; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 4. julija, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Organist Hubert Bergant in rojanski cerkveni pevski zbor; 11.30 Beležka; 11.35 Paleta orkestrrov; 12.00 »Nes anu zutra — danes in jutri«, oddaja o Reziji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček: Tomi na obisku; 14.30 Gremo v kino; 16.00 »Up naj vam bo zvest prijatelj, maestro!« 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenski zbori in vokalne skupine na ploščah; 17.30 Na goriškem valu; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Kaj pomeni vstop komunistov...

■ nadaljevanje s 1. strani

slansko zbornico, v kateri so imeli večino golisti in pripadniki stranke bivšega predsednika Giscard d'Estainga. Jasno je namreč, da predsednik Mitterand in njegova stranka ne bi mogla pričeti z izvajanjem svojega političnega, gospodarskega in socialnega programa, če bi imela proti sebi večino parlamenta.

Za vstop v vlado pa so francoski komunisti morali plačati visoko ceno, kar je priznal tudi sam njihov politični tajnik Marchais. Komunisti so namreč pristali na vse pogoje, ki so jih postavili socialisti, in sicer tako kar zadeva notranjo, gospodarsko ter socialno politiko kot tudi in zlasti kar se tiče zunanje politike. Znano je namreč, da je bila prav zunanja politika glavni kamen spotike med obema strankama, kar je svoj čas dalo povod za hude polemike in kar je tudi predstavljalo enega glavnih vzrokov, da vodstvi obeh strank nista mogli doseči sporazuma za skupni nastop na predsedniških volitvah. Sporazum med obema strankama je omogočila le prodorna zmaga socialistične stranke tako na predsedniških kot političnih volitvah.

Omenili smo zunanjo politiko, glede katere so obstajale pred volitvami globoke razlike med strankama. Zato je zanimivo brati vsebino sporazuma, ki so ga pred dnevi dosegli vodstvi obeh strank in ki omogoča neposredno sodelovanje komunističnih predstavnikov v novi francoski vladi. V tej zvezi skupna izjava takole pravi: »Stranki si bosta prizadevali za spoštovanje pravice vseh narodov, da sami odločajo o lastni usodi, za vzajemnost med državami, za nemešavanje v notranje zadeve, za pravico vsake države do lastne varnosti. Ta načela so za obe stranki obče veljavni. Sklicujoč se na ta načela, stranki poudarjata pravico afganistanskega ljudstva, da si samo določi svojo notranjo ureditev in svojo vlado ter se izjavljata za umik sovjetskih sil iz Afganistana ter proti vsakemu tujemu vmešavanju.«

»Ko jemljeta na znanje stanje, ki je nastalo po sporazumih v Camp Davidu — nadaljuje skupna izjava — stranki ponovno

poudarjata pravico Izraela do lastnega obstoja in do lastne varnosti in enako pravico palestinskega ljudstva do lastne domovine. Obe stranki bosta aktivno podpirali udeležbo Francije v okviru Evropske gospodarske skupnosti, njihovih institucij in skupnih politik, ob spoštovanju njenih zakonitih koristi in svobode akcije.«

»Obe stranki — se na koncu glasi skupna izjava — sta proučili razvoj dogodkov na Poljskem in izražata upanje, da bi ta država in njen narod z uspehom izvedla proces gospodarske, družbene in demokratične prenovе.«

Smatrali smo za potrebno dobesečno objaviti besedilo skupne izjave obeh strank, kar zadeva področje zunanje politike, saj to besedilo zgovorno dokazuje, da je komunistična partija Francije popolnoma pristala na stališča, ki jih zagovarjajo vse demokratične stranke na Zahodu. Vstop komunistov v pariško vlado pomeni zato tudi važen premik v vrstah komunističnih strank v zahodni Evropi, saj je znano kakšen vpliv je imela in še ima francoska partija na celotno komunistično gibanje v zahodni in prav gotovo tudi v vzhodni Evropi.

EVROPSKI POTNI LIST

Zunanji ministri Evropske skupnosti bodo podpisali v Luksemburgu dokončni dogovor o pravilniku, na podlagi katerega bi morali v kratkem uvesti v evropskih desetih državah članicah Skupnosti tako imenovani »evropski potni list«. Že marca so politično osvojili zamisel, ki simbolično poudarja evropsko združevanje, na zadnjem zasedanju pa so ob drugih vprašanih tudi rešili nekatere tehnične sporne točke.

IZGNANI DIPLOMATI

Oblasti v Lusaki so sporočile, da so bili ameriški diplomati, ki so jih izgnale ali pa so jih proglasile za nezaželene osebe, vpleteni v poskus tajne ameriške družbe CIA, po katerem naj bi v Zambiji vzpostavili drugačno vlado. V zaroto naj bi bili vpleteni tudi nekateri vidnejši domačini.

Jože Zemljarič na obisku na Koroškem

Na povabilo koroškega deželnega glavarja Leopolda Wagnerja se je 15. t.m. mudil na obisku na Koroškem predsednik slovenske vlade Jože Zemljarič. Predmet pogovorov s koroškim deželnim glavarjem Wagnerjem je bilo predvsem vprašanje gospodarskega sodelovanja med Koroško in Slovenijo. V tej zvezi sta se Wagner in Zemljarič dogovorila, da bodo izvedenci s Koroškega in iz Slovenije jeseni proučili možnost, da bi koroško gospodarstvo bolj kot doslej uporabljalo koprsko pristanišče za uvoz premoaga in drugih vrst goriva. Tako Koroška kot Slovenija podpirata skupno izgradnjo hidroelektrarne na reki Bistrici. Nadaljevala se bodo skupna dela pri gradnji predora skozi Karavanke. Wagner in Zemljarič se strinjata z načrtom o izgradnji zimsko-turističnega središča na Peci kot tudi z izgradnjo podobnega turistič-

nega središča na tromeji med Jugoslavijo, Italijo in Avstrijo.

Predsednik slovenske vlade je poudaril skrb Jugoslavije in Slovenije za položaj slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji. Opozoril je, da je uresničenje sedmega člena avstrijske državne pogodbe mednarodnopravna obveznost Avstrije.

Zemljarič je tudi podprl predloge slovenske narodne manjšine za ureditev njenega položaja in se je zavzel za enakopraven dialog med manjšino in večino. Predsednik slovenske vlade je v Celovcu obiskal slovensko gimnazijo in slovenski Dijaški dom, se sestal s predstavniki obeh slovenskih osrednjih koroških organizacij in obiskal tovarno celuloze na Rebrci. Predsednika slovenske vlade sta na obisku na Koroškem spremljala Mirko Vraničar in Drago Mirošič.

O naši zgodovini in tradicijah

Pre dneka leti se je zdelo, da bodo stare šege in navade v naših krajih povsem zamrle in da jih bo prekrila civilizacija motorjev, televizije, uživanja in hlepenja po denarju. Zdaj pa se opaža razveseljiva poživitev za stare tradicije, od noš in plesov do kresovanja, čeprav so v tem zanimanju še velike vrzeli. Tako se na primer nihče ne zanima za raziskovanje in ohranitev naših narečij.

Ni strokovnjakov jezikoslovcev, ki bi izbrskali izpod pokvarjenega in potujenega besedišča sedanjega časa nekdanje pristne narečne besede in melodijo narečja. Stari ali vsaj že zelo stari ljudje se gotovo dobro spominjajo, kako so nekdanje govorili v narečju, ko ga še ni kvarilo toliko italijanskih besed. Saj zdaj so ga zanesli vanj le taki, ki iz miselne lenobe ali že premočnega potujčenja, vsaj duhovnega, ne uporabljajo več pristnih narečnih besed, ampak si prikrojijo za trenutno rabo kar tuje besede. To ni več narečje, kot bi nam hoteli do povedati, ampak že do skrajnosti skvarjena žlobudravščina, ki si je ohranila od narečja kvečjemu še izreko.

Zanemarjena je tudi naša zgodovina. Mlajši zgodovinarji menijo, da je zgodovina

samo tisto, kar najdejo v starih letnikih tukajšnjih slovenskih in italijanskih listov ali v spominih kakih kulturnih ali političnih delavcev. Takorekoč nobenega pa ni, ki bi si vzel trud in šel iskat zgodovinske vire iz prejšnjih stoletij. Nihče nam še ni razkril zgodovine tukajšnjega in sploh primorskega slovenstva ob morju v srednjem veku in v novem veku recimo do leta 1848. Kako je bilo s tukajšnjimi Slovenci v času napoleonskih vojn? Kako je bilo, ko so vozili s težkimi vozmi »parizarji« svoje blago v Trst trgovci s Kranjskega in Štajerskega in iz Trsta spet odvažali tu kupljeno blago? Kje so imeli svoja oporišča v Trstu in kaj pravijo o teh slovenskih voznikih in trgovcih tržaške kronike? Kateri zgodovinar se je kdaj zanimal za dolgo in važno zgodovino slovenskih služkinj, pestrn, kruharic, mlekaric, rožaric in branjev v Trstu, ki so vnesle v tržaško laško narečje nešteto slovenskih, zlasti pa primorskih narečnih besed, od Mihca in Jakca na mestni hiši do »bige«, »potize«, »gubanze« in »slonza«? In kaj pišejo tržaške kronike o kranjskih, primorskih in drugih slovenskih plemičih, ki so tudi pogosto prihajali v Trst? In kaj pišejo o tolikem številu slovenskih študentov v Padovi? In kaj je najti tudi v beneških kronikah in v poročilih beneških veleposlanikov na avstrijskem cesarskem dvoru v teku celega tisočletja? Vsi so morali vedno potovati skozi slovenske dežele, če so hoteli priti tja ali ko so se vračali in ravno slovenske dežele so mejile na Beneško republiko.

V vsaki vojni med Benetkami in Avstrijo so bile ravno slovenske dežele tiste, ki so se morale dejansko vojskovati z Benetkami v imenu Avstrije. Kateri slovenski tržaški zgodovinar se je kdaj ukvarjal s tem? Ali pa z vprašanjem, kako je bilo s Slovenci v Trstu v času, ko se je začel Trst razvijati v velik evropski sredozemski pristan, v času Marije Terezije in še prej? Dozdevno to ne zanima nobenega mladega zgodovinarja, vsi si olajšujejo delo s tem,

da prelistavajo samo stare letnike časopisov iz tega in iz druge polovice preteklega stoletja, toda to je bolj naloga časnika kot zgodovinarjev. Zgodovinar mora iskati, raziskovati, ne pa samo povzemati in takorekoč brez lastnega kriterija navajati dogodke, ne da bi sploh skušal prikazati ljudi, nosilce dogajanja. Ideje same še niso zgodovina, zgodovino ustvarjajo ljudje.

Tudi kar zadeva naše tradicije, naše šege in navade, kot na primer kraško ohcet, folkloro, noše, razne vaške praznike in opasila, kresovanje itd., je zelo hvalevredno, da smo jih končno obudili k novemu življenju in da jih skušamo spet ovrednotiti. Toda pri tem bi morali paziti na čistost tradicije, izročila, ne pa jih pretirano modernizirati, komercializirati in internacionalizirati z vabljenjem folklornih skupin in godčevskih ter pevskih ansamblov iz drugih dežel, ki nimajo nič skupnega s slovensko ljudsko tradicijo in našimi starimi šegami. Gotovo je pravilno dati nekaterim prireditvam, posebno v Trstu samem, značaj skupnega praznovanja s Tržačani druge narodnosti in se skupno poveseliti ter sklepati prijateljstvo. Toda včasih, na naših najbolj značilnih, intimnejših ljudskih praznikih, npr. po naših okoliških župnijah in vaseh, se vendarle moramo znajti Slovenci, slovenska mladina, fantje in dekleta, možje in žene, dedki in babice, tudi sami med seboj, da se bomo poveselili po naše, se pomnili po naše, da bodo naši mladi sklenili prijateljstva in morda še kako tesnejšo vez med seboj. Ne bi smeli dopustiti, da se teh praznikov, opasil ali folklornih šeg, polastijo trgovci in gostilničarji ter jih podredijo takoimenovanemu turizmu, kjer se le je in pije, govori pa skoro samo v tujem jeziku. Kaj ostane potem od naše starodavne tradicije, od naše slovenske ljudske veselice, od srečanja med našimi ljudmi? Komaj ime in nič več. Nevarnost je tudi, da se spremenijo tako vsi naši ljudski prazniki in opasila v turistični spektakel. Naši sosede in someščani so dobrodošli povsod, če nas vzamejo in cenijo takšne, kakršni smo, ne pa da nas skušajo, ali pa se skušamo mi sami prilagoditi njihovim navadam in podrediti svoj jezik njihovemu jeziku.

Predsednik Bani Sadr odstavljen

Iranski muslimanski voditelj Homeini je formalno odredil odstavitev predsednika republike Banija Sadra, katerega je parlament na zrežiranem glasovanju označil za »politično nepristojnega«. S tem je tudi pravno zapečaten politična usoda človeka, ki je bil lani izvoljen za državnega predsednika s 75 odstotki glasov in ki je predstavljal glas razsodnosti v iranskem teokratskem kaosu. Nihče ne ve, kje je zdaj Bani Sadr, ki je po nedavnih krvavih nemirih v Teheranu tudi v življenjski nevarnosti.

Zanimivo pa je, da je prav Homeini te dni namignil na nekakšno spravljivost na račun odstavljenega iranskega predsednika. V neki izjavi ga je posredno povabil, naj se pokesa in se vrne v službo naroda, tokrat kot zasebnik, čigar znanstvene in publicistične sposobnosti bi bile lahko še dalje koristne domači skupnosti. Optimisti vidijo v Homeinijevi gesti celo namero, da bi Banija Sadra rešil smrtne nevarnosti — če je odstavljeni predsednik seveda sploh še v domovini in ne že kje na varnem čez mejo. Nekateri viri poročajo da je v Egiptu.

PAPEŽ JE BOLJŠI

Zdravstveno stanje papeža Janeza Pavla Drugega se v bolnišnici Gemelli v Rimu polagoma boljša. To je izjavil časnikarjem pater Panciroli, ki vodi vatikanski tiskovni urad. Izjemoma je sklical časnikarje v popoldanskih urah, potem ko 48 ur iz Vatikanu ni bilo uradnih vesti o papeževem počutju. Panciroli je hotel tako zavriniti tudi črnogledne govorice, ki se širijo po svetu.

Kaj je premična lestvica

Te dni se veliko govori o premični lestvici. Poglejmo, za kaj gre. Sistem premične lestvice je nasledil začetnim draginjskim dokladam, ki so jih bili uvedli med vojno in v prvem povojnem obdobju. Sistem so formalizirali šele leta 1952, ko so za izračunavanje dodatkov sprejeli pokazatelj takoimenovane krušne košare, ki je vsebovala vrednost živil nujne porabe za štiričlansko družino. Podatke o draginji je posredoval in še posreduje osrednji statistični zavod. Pozneje so v omenjeni seznam vključili še vrsto drugih nujnih potrebščin.

Leta 1975 je prišlo do dogovora, na osnovi katerega so indeks na novo izračunali. Od takrat se je draginjski pokazatelj zvišal na 260. Dejansko so se življenjski stroški v primerjavi z letom 1965 zvišali za dvakrat in pol. Leta 1976, med obdobjem ostre gospodarske in valutne krize, je vlada odredila delno zamrznitev premične lestvice za nameščence in delavce z višjimi dohodki.

Dodatkov niso vključili v plačo. Razdelili so vrednostne papirje. Zamrznitev je trajala do aprila leta 1976. Od takrat dalje je mehanizem ponovno redno deloval, pa čeprav je prišlo večkrat do zahtev s strani podjetnikov, da bi zmanjšali vrednost točk premične lestvice.

Leta 1977 je vlada uvedla zamrznitev draginjske doklade pri izračunavanju odpravnin. Skokovito naraščanje premične lestvice in draginjske doklade ob naraščajoči inflaciji je razvidno že iz naslednjih podatkov: leta 1975 so zabeležili 14 točk draginjske doklade, naslednjega leta 20, leta 1977 24 točk, draginja se je nekoliko ublažila leta 1978, ko so uvedli 20 novih točk draginjske doklade, leta 1979 se je nabralo 28 novih točk draginjske doklade, lani 38 točk, letos do maja meseca, pa je prišlo do uvedbe 28 novih točk, kar odgovarja številu novih točk draginjske doklade, ki so jih bili zabeležili za celo leto 1979.

Zanimive misli nemške pisateljice Luise Rinser

Znana nemška pisateljica Luise Rinser, doma na Bavarskem, je dala pred kratkim za štirinajstdnevnik »Nemška tribuna«, pregled nemškega tiska za tujino, intervju, ki vsebuje zanimive izjave o njenih življenjskih izkušnjah in o njenem pogledu na svet in življenje, pa tudi na sodobno dogajanje. Pisateljica je obhajala nedavno svojo sedemdesetletnico in živi v Rimu. V času nacizma je bila zaprta in obtožena veleizdaje.

V intervjuju je povedala med drugim: »Jaz sem netipična ženska, ker se nisem nikoli zanašala na svojo mladost ali na svojo lepoto, ampak na svojo inteligenco in u-stvarjalnost. Ne čutim svoje starosti in vsako jutro četrt ure telovadim in yogam. Ko sem bila mlada, nisem rada živela kot danes: ne zaradi težjih časov, ampak zato, ker še nisem razčistila stvari s samo seboj. Leta pa so mi prinesla izkušnjo vedno večje osvoboditve. Osvoboditve od ambicioznosti, od ničevosti. Kadar je človek mlad, je poln napadalnosti in potreben je razvoj, ki traja celo življenje, da pride končno do svoje prave istovetnosti. Zdaj ne mislim na svoja leta, imam preveč dela. Celo smrt pričakujem z velikim zanimanjem, ker sem radovedna, kaj bo po smrti. Dve tretjini mojih bravcev so mladi med 16. in 23. letom. V kopicah pisem, ki mi jih pišejo, mi

postavljajo predvsem tale vprašanja: »Kako ste prišli do svojih let in si ohranili upanje ter ostali pozitivni? Je odvisno to od Vaše vernosti — in kakšne vernosti? Ali od politike — in kakšne politike?«

Na neko vprašanje urednika je pisateljica odgovorila: »Gotovo, obstaja duhovna raven in obstaja konkretna raven in mi smo državljani obeh teh svetov, kot pravi Kristus: živeti moramo v obeh. To pa ne pomeni, da se lahko v poklicnem pogledu dajejo realni politiki koncesije, katere človek na zasebni ravni odklanja. Jaz zame-rim določenim krščanskim demokratom, da se javno zavzemajo za smrtno kazen, zasebno pa se delajo svetnike. V svetem pis-mu piše: Ne kradi — toda taki tipi so sposobni izkoriščanja. ... Za vse stvari je eno samo merilo: in to je ljubezen, ljubezen do bližnjega. To je kriterij, ki bi moral biti odločilen. ... Načelno bi morali živeti tako, da bi bilo tisto, kar delamo v politiki, upravičeno tudi z verskega stališča. Človek je tragično bitje, njegov simbol je križ: ena linija vodoravna in ena linija navpična. In človek mora nositi obe dimenziji.«

Na vprašanje, zakaj ji današnji mladi postavljajo vprašanja o upanju in ali obstaja kaka podobnost med današnjim časom in dvajsetimi leti, ko je ona odraščala, je Rinserjeva odgovorila: »Obstajajo razlike: ta-

krat so vzgajali mladino v popolnoma nepolitični obliki, medtem ko je danes večina mladih dovolj informirana glede politike, tudi če se potem oddalji od nje in če išče človeško toplino v stiku s civilnimi pobudami zunaj državnih struktur. Nespremenjena pa sta ostala osamljenost in pomanjkanje človeških stikov. Temu je dodati, da je današnja mladina po mojih izkušnjah vedno manj izobrazena...«

Na vprašanje, zakaj se današnja mladina umika v osamljenost ali v kak geto v mestih, je Luise Rinser odgovorila: »Zahodna mladina je — čeprav se ne more posploševati — naveličana naše družbe in se ji skuša izmakniti ter si išče nov način življenja, premaganje racionalnosti. Hoče se rešiti iz pokvarjene intelektualnosti, iz materialističnih shem mišljenja. In jaz ji dam prav.«

Na pripombo, da »to pomeni izmikanje tudi naši zgodovini«, je pisateljica odgovorila: »Zgodovina povzroča frustracijo, ker je prikazana kot sosledje samih vojn, nasilja in nesmiselnih revolucij. Mladini ne nu-

dalje na 7. strani ■

—o—

Izidi na višjih srednjih šolah

V dneh, ko se nekateri dijaki še trudijo na raznih maturah ali pripravljajo na »veliko« maturo, so že znani izidi ostalih razredov na vseh višjih srednjih šolah v Gorici. V glavnem bi lahko rekli, da je večina dijakov pozitivno zaključila šolsko leto, precej je tudi takih, ki imajo popravne izpite (odstotek je precej visok na trgovskem zavodu), manjše pa je število zavrženih. K zrelostnemu izpitu so bili pripuščeni vsi dijaki, razen en edijakinje v tretjem razredu trgovskega zavoda: v tretjem liceju 9, v četrtem učiteljskišču 23, v tretjem razredu tečaja za otroške vrtnarice 7, v tretjem trgovskem 15, v petem trgovskem 7. Znana je tudi že sestava izpitnih komisij, ki jim bodo predsedovali na liceju prof. Maks Šah, na učiteljskišču prof. Jože Seražin, na trgovski prof. Vladimir Turina.

Na gimnaziji - liceju »Primož Trubar« so rezultati naslednji.

V četrtem razredu gimnazije so izdelali: Marko Gergolet, Vlasta Jarc, Mirjam Klanjšček, Igor Lakovič, Erika Mazgon, Nadja Rebec; 5 dijakov ima popravne izpite.

V petem razredu: Demetrij Bavcon, Tanja Hmeljak, Sara Hoban, Daniela Klančič, Neva Klanjšček, Kristina Knez, Sonja Lutman, Danilo Tommasi, Beno Vižintin.

Prvi razred liceja: Karel Bolčina, Boris Čotar, Eva Orzan, Magdalena Prinčič; 2 dijaka imata popravne izpite.

Drugi razred liceja: Katerina Bavcon, Nadja Gruzovin, Katerina Lavrenčič, Samo Sancin, Damijan Terpin, Aleksander Waltritsch, Matija Winkler; 3 dijaki imajo popravne izpite.

Na učiteljskišču »Simon Gregorčič« so izidi sledeči. Prvo učiteljskišče: Andrej Bizjak, Katerina Ferletič, Majda Gergolet, Franka Padovan, Lucija Pahor, Maria Gracija Ra-

dalje na 7. strani ■

PROSTOR MLADIH

Osma številka mesečnika »Jambor«

Slovenska skavtska organizacija na Tržaškem je izdala osmo in zadnjo številko desetega letnika svojega mesečnega glasila »Jambor«. V uvodniku z naslovom »Ob koncu desetega letnika«, ki ga je napisal glavni urednik, je rečeno med drugim: »Zdaj, ko zaključujemo tudi to zadnjo številko in obenem pregledujemo, kaj smo v tem letu objavili v našem »Jamboru«, se nam zdi najprej zadovoljivo to, da je zanimanje zanj v letošnjem letu nekoliko naraslo v primerjavi z lanskim letom. Gotovo imajo pri tem velike zasluge voditelji, ki so znali pri mlajših bratih vzbuditi zanimanje za list. Mogoče pa je to večje zanimanje za »Jambor« odvisno tudi od tega, da pri nas ne obstaja veliko mladinskih listov, ki bi lahko primerno nadomestili dijaške »Literarne vaje«, ki so bile toliko let zelo priljubljen list, posebno med študirajočo mladino. Mogoče prav zato letos in že lani sodeljujejo v »Jamboru« tudi fantje in dekleta, ki niso člani organizacije. Njihove članke in literarne prispevke pa smo objavili prav zaradi tistega, ker drugače ni primerne lista, kjer bi lahko objavili svoje prispevke. Obstoječi tisk v zamejstvu bi se moral vsekakor bolj zanimati, da vsaj na svojih straneh objavlja določene prispevke, tudi literarne, ki so jih napisali mladi, četudi so to samo njihovi literarni začetki ali vaje. Kot opažamo, je med našo mladino gotovo nekaj ljudi, ki znajo pisati in izpovedovati svoje misli tudi v precej sprejemljivi literarni obliki. Skoda je za vsak talent, ki bi se lahko razvijal. Tudi zato bo »Jambor« še naprej objavjal poleg člankov, ki govorijo o skavtizmu, taborih, slavnih tehnikah, poleg duhovnih misli, igrice, smešnih zgodbic iz skavtskega življenja tudi lite-

rarne prispevke, ki jih bomo dobili v uredništvo. S tem v zvezi — nadaljuje glavni urednik »Jambora« — prosimo naše brate in sestre, naj se med letošnjimi poletnimi počitnicami potrudijo in napišejo daljšo povest ali novelo, ki bi jo objavljali v nadaljevanjih vso leto. Vsaj eden izmed junakov naj bo skavt ali skavtinja, ali pa naj ima povest kako drugače kaj skupnega s skavtizmom...«

Članek »Močnejši ščiti šibkejšega« govori o bližnjih skavtskih taborih med počitnicami in o pripravah nanje. V članku »Prestop v klan« pa je lepo in slikovito opisan obred sprejemanja novih »roverjev« in »popotnic« v skavtski »klan«. V prispevku »Duhovna misel« piše Tone o življenju kot vrednoti. Bodeča neža pa razmišlja v članku »Ne sodi, da ne boš sojen«, kako važno je znati odpustiti. Krotki bivol piše na štirih straneh in pol o zgodovini slovenskega skavtizma, poldrugo stran pa zavzemajo opombe. Razprava — tako jo lahko imenujemo — je zelo zanimiva z zgodovinskega in kulturno-zgodovinskega stališča.

Precej člankov opisuje skavtska doživetja na taborih in izletih, skavtska praznovanja, npr. jurjevanje, razlaga igre in drugo. Morda bi se dalo list še popestriti in poglobiti tudi etično in narodno vzgojo v njem, a tudi tak, kakršen je, odlično opravlja svojo nalogo, da naredi iz naših otrok in mladincev dobre, poštene in vsestransko zdrave ljudi, ki bodo ljubili svojega bližnjega in mu bodo vedno pripravljati pomagati, kot zahteva skavtska dolžnost. Tudi jezik je v tej številki zadovoljiv.

Novo pokrajinsko vodstvo Slovenske skupnosti

Po četrtem rednem občnem zboru, ki je bil pred približno enim mesecem, se je pretekli teden sestal na svoji prvi redni seji pokrajinski svet Slovenske skupnosti za Goriško, da bi izvolil nove vodstvene organe oziroma pokrajinsko tajništvo stranke. Seji je predsedoval član pokrajinskega sveta Mirko Špacapan, ki je najprej obrazložil vsebino dnevnega reda in nato pojasnil načine glasovanja. Člani pokrajinskega sveta so za predsednika izvolili Mira Gradnika, za podpredsednika pa Branka Černica. Sledilo je glasovanje za ostale funkcije v okviru pokrajinskega tajništva. Za tajnika je bil izvoljen Marjan Terpin, za podtajnika Emil Valentinčič, organizacijski tajnik je Karel Brešan, za tisk odgovarja Andrej Bratuž, za javne uprave Damjan Paulin, za sindikalna vprašanja Marija Ferletič, blagajniške posle bo opravljal Branko Černic, za vprašanja mladine pa odgovarja Mirko Špacapan mlajši. Iz raznih posegov je izhajala zelo jasno želja, da je treba Slovensko skupnost okrepiti in ji dati široko zasnovano vodstvo, ki bo moralo spremljati z vztrajnim in vsakodnevno delom številna vprašanja, ki jih je treba stalno reševati. Člani tajništva »pokrivajo« praktično celotno goriško pokrajino in vse občine, kjer ima Slovenska skupnost svoje izvoljene predstavnike, od Doberdoba, Sovodenj, Gorice, Števerjana do Krmina. Mnenja smo, da je bila izbira tajništva dobra, saj si ni danes mogoče predstavljati, da bi bilo pokrajinsko vodstvo sestavljeno samo iz nekaterih članov iz določenega

kraja, kajti vprašanja so številna in zanimajo celotno področje goriške pokrajine. Poleg tega je treba tudi poudariti, da je Slovenska skupnost stranka, v kateri so vključeni vsi družbeni sloji in da se to izraža tudi v tajništvu, v stranki so torej zastopane vse »kategorije«. SSK je odprta do vseh komponent slovenskega prebivalstva, ki zagovarjajo demokracijo in poli-

tični pluralizem. Na tej osnovi bo tudi sedanje tajništvo, ob stalni in pomembni podpori članov pokrajinskega sveta, nadaljevalo zastavljeni načrt ob ustanovitvi Slovenske skupnosti na Goriškem. Kar se tiče politične usmeritve, bo SSK še nadalje zagovarjala sklenjene sporazume med petimi strankami in se pri tem zavzemala predvsem za večje sodelovanje s Krščansko demokracijo in socialistično stranko; obenem pa bo nadaljevala politiko prijateljskih in odprtih stikov z matično domovino. Na prvi seji bodo člani tajništva natančno opredelili delovni program in organizacijska vprašanja stranke.

Novosti v goriškem političnem svetu

V trenutku ko pišemo, nam še ni znano, če bo uradno prišlo do krize v občinskem svetu v Gorici in na pokrajinski upravi. Rekli smo uradno, kajti neuradno je kriza že tu. Povod za zaostrovanje odnosov med petimi strankami, ki trenutno vodijo občinsko in pokrajinsko upravo v Gorici, je dala izvolitev socialdemokrata Esposita za predsednika Krajevne zdravstvene enote (KZE). Za predstavnika PSDI so v okviru izvršnega odbora glasovali socialisti, republikanci in komunisti, demokrščanski kandidat Martina pa ni prodr. Vprašanje predsednika se je vlekle precej časa, saj stranke koalicije na občini in pokrajini niso mogle doseči dogovora za izvolitev najvišje funkcije v tem organizmu: do zadnjega sta KD in PSDI vztrajali vsaka pri svojem kandidatu. Ob glasovanju se je tako zgodilo, da so se stranke PSI, PRI in KPI odločile, da volijo za socialdemokrata Esposito, to se pravi, da je bil predsednik

izvoljen z glasovi komunistov, ki niso v koaliciji z ostalimi strankami. To je povzročilo oster nastop Krščanske demokracije, ki bo po vsej verjetnosti zahtevala preverjanje med petimi strankami. Kam bo to privedlo, je trenutno še uganka. Mogoče bo prišlo celo do razbitja obstoječih koalicij na občini in pokrajini. Iz tiskovnih poročil raznih strank bi se dalo razumeti, da so stališča v samih tajništvih teh strank precej deljena: nekateri so se že takoj po glasovanju izražali precej dvomljivo o rezultatih glasovanja. Vprašanje je, koliko so nekatere stranke pripravljene popustiti pred različnimi pritiski, pa čeprav ti prihajajo iz samih deželnih vrhov strank. Mogoče bo prišlo do pomembnih premikov v odnosih med petimi strankami; možnosti je več. Verjetno se bo preverjanje začelo šele po odobritvi proračunov na goriški občini in na pokrajini, kar bi bilo tudi najbolj pametno in logično, kajti ni dopustno, da zaradi enega predsedniškega mesta, pa naj bo še tako važno, pride do ohromitve celotnega upravnega življenja, v bistvu bo oškodovana samo goriška skupnost. V tem političnem sistemu je sicer vse mogoče; vsekakor v teh dneh bi moralo priti do razjasnitve. Ena ugotovitev je ob zaključku še potrebna, in sicer ta, da je v našem političnem življenju preveč personalizmov, da ni v določenih strankah nobenega resnega programa, nobenega idejnega načrta, da se za vsakim glasovanjem skrivajo težnje po premostitvi drugih partnerjev, v škodo celotne skupnosti in to ni zdravo. Saj ni važno, da je predsednik ta ali oni, bistveno je, da dogovori izražajo iskrenost odnosov, predvsem pa neko programsko resnost.

Zaključni nastop glasbenih šol na Goriškem

Gojenci glasbenih šol društva »Mirko Filej« iz Gorice, iz Štandreža in Doberdoba so priredili v petek, 18. junija, zaključni nastop v dvorani Katoliškega doma. Vsaka posamezna glasbena šola je že predhodno v okviru svojega društva pripravila nastop vseh gojencev, zato so v Katoliškem domu nastopili samo nekateri gojenci posameznih šol. Tečajev se udeležuje precejšnje število mladih, ki si želijo pridobiti znanje v igranju raznih instrumentov ali svoje znanje poglobiti in izpopolniti; vse gojence vodi pri tem veliko veselje do glasbe, kar ima tudi svoj vzgojni pomen. Prav lepo je bilo videti na odru mlade »mojstve«, ki so prisotnemu občinstvu pokazali, koliko so v tem zadnjem letu napredovali in s tem napravili veliko veselje staršem in vsem poslušalcem. Najprej so nastopili gojenci glasbene šole društva »Mirko Filej« iz Gorice, in sicer Valentina Humar, Gregor Sfiligoj, David Bensa in Luka Maraž (harmonike); nato so prišli na oder Lucija Valentinčič (klavir), Erika Jazbar (klavir), Igor Devetak (violina), Fanika Klanjšček (klavir), Danijel Devetak (violina) in Igor Cotič (klavir). Gojence so pripravili Marija Saver in Boris Štakul (klavir), Marko in Alfredo Marcosig (violina) in Anica Furlan (harmonika).

V drugem delu večera so nastopili gojenci glasbene šole iz Štandreža. Najprej je zaigral kvintet harmonik, zatem pa Marko Zavadlav in Robert Tabaj (kitara), Silvan in Tiziana Zavadlav, Valentina Pavio (klavir), Maurizio Deluca in Paolo Paesini (harmonika), ob zaključku še Elena in Rudi Šuligoj (klavir in kitara). V štandreški šoli so vzgojitelji Darja Škrober (klavir), Kamil Komel (harmonika) in Rudi Šuligoj (kitara).

Tretja skupina so bili gojenci glasbene šole iz Doberdoba, ki sta jih pripravila Lojzka Persič in Hilarij Lavrenčič (oba klavir). V glavnem so gojenci iz te šole izbrali klavir, razen Štefana Černica in Roberta Lakoviča, ki igrata harmoniko. Najprej je nastopila skupina in podala nekaj skladb na Orffov instrumentarij, poleg omenjenih harmonikašev pa so nastopili še Suzi in Mitja Ferfolja, Mara Gergolet, David Pahor, Klavdij Peric, Robert Devetta, Marko Gergolet, Emanuel Ferfolja, Nives Lakovič, Egle Frandolič, Marta Ferletič, Lucija Lavrenčič in Katja Lavrenčič (vsi klavir). Vsa zahvala gre organizatorjem, vzgojiteljem in izvajalcem, ki so pripravili zares lep večer; želimo jim veliko uspehov z željo, da bi nadaljevali začeto delo in se vztrajno izpopolnjevali.

Zasedanje komisije o gospodarskih vprašanjih

Pretekli teden se je sestala v občinski palači v Novi Gorici mešana komisija, ki je pri obeh občinskih upravah zadolžena za obravnavanje vprašanj gospodarskega značaja. To je ena izmed treh komisij, ki sta jih sklenili ustanoviti občinski upravi v Gorici in Novi Gorici na skupnem zasedanju izvršnih svetov letos februarja; ostali komisiji sta ena za prostorsko načrtovanje in ekologijo, druga pa za kulturna vprašanja. Italijanski del komisije je vodil odbornik Giannino Ciuffarin, jugoslovansko pa Lu-

dalje na 8. strani ■

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Most na Soči - sto let arheoloških raziskovanj

V razstavišču Knjižnice Cirila Kosmača v Tolminu bo do 10. julija odprta razstava »Most na Soči 1880 - 1980 - sto let arheoloških raziskovanj«. Razstavo je pripravil Goriški muzej, odprta je vsak dan od osmih do dvanajstih in od sedemnajstih do devetnajstih, ob sobotah in nedeljah pa od devetih do trinajstih. Zamisel o taki prireditvi se je izoblikovala ob bližajoči se častitljivi obletnici, ko so na Mostu na Soči opustili dolgoletno nenačrtano zbiranje starin in začeli s sistematičnimi izkopavanji. Njeno realizacijo pa je spodbudila velika popotresna gradbena dejavnost, ki je sprožila obsežna zaščitna izkopavanja.

V krajšem delu je na nazoren način prikazana zgodovina raziskav in življenjepisi raziskovalcev. S tem je prireditelj želel izreči zahvalo in priznanje zaslužnim možem, ki so spoznali pomembnost mostarskih arheoloških predmetov in jih tudi pravilno ovrednotil. Prvi, ki se je tega zavedal, je bil Tomaž Rutar, kaplan in župnik na Mostu na Soči (1844 - 1877). Začel je zbirati in hraniti arheološke najdbe, ki so prihajale na dan ob obdelovanju njiv in vrtov. Naslednik Tomaža Rutarja Alojzij Carli, prav tako župnik na Mostu na Soči (1877 - 1891), je nadaljeval z delom svojega predhodnika in se vneto ukvarjal z odkrivanjem neznane preteklosti kraja. Upravičeno ga lahko označimo za prvega pobudnika arheoloških izkopavanj, saj je o najdbah obvestil tedanjega konservatorja za področje Sežane, Tolmina in Gorice Paola de Bizzarra iz Gorice. Bizzarro je poročal leta 1879 c.k. Centralni komisiji na Dunaju in si zagotovil denar za izkopavanja, ki jih je začel leta 1880. Slede mu Enrico Majonica — dolgoletni direktor arheološkega muzeja v Ogleju, Carlo de Marchesetti — direktor naravoslovnega muzeja v Trstu — in Jozef Szombathy — večletni vodja antropološko-prazgodovinske zbirke na Dunaju, po prvi svetovni vojni pa Bruna Forlati-Tamaro — inšpektor za arheologijo na območju Julijske krajine. Marchesetti in Szombathy sta bila izmed vseh raziskovalcev najbolj prizadevna. Tako je prvi odkril 3960 prazgodovinskih grobov, drugi pa 2455.

Zanimanje starejših izkopavalcev je bilo usmerjeno na prazgodovinsko grobišče na levem bregu reke Idrijce, predmeti tedanjih izkopavanj so shranjeni po večini v muzejih na Dunaju, v Trstu, Gorici in le del tega hrani tudi Narodni muzej v Ljubljani. V razstavnih vitrinah, ki dopolnjujejo uvodni del, je razstavljen samo izbor bogate materialne zapuščine, katere namen je seznaniti obiskovalca z dosežki starejših izkopavanj ter obenem z načinom pokopa prazgodovinskih prebivalcev Mosta na Soči.

S sprejetjem novega zazidalnega načrta leta 1971 so arheološka izkopavanja na Mostu na Soči dobila nove razsežnosti, ki so se po potresu leta 1976 še bolj razmahnila. To zahtevno nalogo

opravlja vsa povojna leta Goriški muzej in osrednji namen razstave je prikaz rezultatov povojnih izkopavanj. Tako se je hotel Goriški muzej vsaj deloma oddolžiti družbi za njeno moralno in materialno podporo. 26 prazgodovinskih stavb naselja, ki se je izoblikovalo že v 12. stol. pr. Kr. na desnem bregu reke Idrijce in doseglo svoj razcvet med 8. in 4. stol. pr. Kr., 2 latensko-dobni stavbi, 8 rimskodobnih stavb in 111 grobov rimskodobnega grobišča, popolnoma opravičuje sredstva, in napore, ki so bili vloženi v ta raziskovanja. Posebno mesto zavzema na razstavi predvsem keramično gradivo iz prazgodovinskih hiš (omet, posode domače in tuje izdelave, podstavki za posodje, živalske figure ter pripo-

močki tkanje). Ne manjka tudi različnega kovinskega gradiva, od orodij do okrasnih predmetov. Vse to je smiselno razvrščeno po zaključenih celotah, tako da dobi gledalec jasno predstavo o načinu življenja tedanjih ljudi. Čeprav bogato, je rimsko obdobje nekoliko bolj skromno prikazano, kajti Most na Soči si je pridobil svoj sloves ravno z bogato prazgodovinsko dediščino. Prebivalstvo tega občutljivega prostora, ki leži na vratih Italije in Srednje Evrope je v prazgodovini ohranilo svojo individualnost in ravno zaradi te svoje identitete uvrščamo Most na Soči med evropsko znana prazgodovinska najdišča kot so: Hallstatt, Frög, Kleinklein, Heuneburg, Vače, Stična in Novo mesto. V času rimske uprave se je prebivalstvo izgubilo v uniformirani rimski civilizaciji in zato je upravičen poudarek prazgodovinskega obdobja. Spremljajoče fotografije na panojih teže k prikazu arhitektonskih dosežkov tedanjih prebivalcev. Dopolnjujejo se z originalnimi terenskimi risbami, ki tako gledalca pouče o metodi dela. Spremljajoči katalog razstave pa je zapolnil dolgoletno potrebo po dostopni in razumljivi zgodovinski podobi Mosta na Soči.

B. Ž. T.

Deseto mednarodno literarno srečanje v Brezjah na Koroškem

Letos v zadnjih dneh maja so se v Brezjah-Fresachu - na Koroškem spet zbrali pisatelji iz mnogih evropskih držav. Tokrat so se v tej prijazni gorski vasi, ki je postala simbol ljubeznivih povezovalnih prireditev, srečali že desetič. Na jubilejnem srečanju, ki je tokrat potekalo — kot vedno — nadvse delavno, a tudi nekoliko slovesno, so se pogovarjali o stanju literarnih stvari v današnjem trenutku.

V uvodnem predavanju je Münchenska literarna kritičarka **Elisabeth Endres** skušala odgovoriti na vprašanja, ki jih postavlja soočanje s takoimenovano meščansko kritiko. Je literarna kritika morda prava prevzetnost in objestnost, ali pa vendarle tudi usluga avtorju in literaturi?

V živahni razpravi so zbrani pisatelji ta problem skušali osvetliti iz najrazličnejših strani. Še več pozornosti je povzročil referat mladega salzburškega pisatelja **Walterja Müllerja** o literaturi v času elektronike. Čeprav so referentova izvajanja izzvenela dokaj pesimistično, so bili mnogi vseeno prepričani, da se bo dalo in moralo pešiti ne le z gosjim peresom ali pa pisalnim strojem, temveč tudi s pomočjo televizije, radia in drugih novih sodobnih javnih občil.

Poljska prevajalca in pisatelja **Ernest Dyczek** in **Marek Nowak** sta nakazala zelo obširne in zanimive probleme literarnega prevajanja, s katerimi sta se med drugim soočila ob prevajanju dela znanega avstrijskega pisatelja Thomasa Bernharda v poljščino.

Ludwig Biberger je predstavil nemško regensburško pisateljsko združenje, znani mlajši južnotirolski pisatelj **Gerhard Mumelter** pa kulturne probleme v ožinah manjšinske stvarnosti v Bocu in Meranu. Dotaknil se je številnih težav, s katerimi se sooča nemškogovoreča manjšina na Južnem Tirolskem. Istočasno se je zavzel za dialog z italijanskim večinskim narodom.

To predavanje je spodbudilo mnoge navzoče pisatelje k različnim duhovnim pobudam in izvajanjem. Najzanimivejša je zagotovo bila pobuda navzočega slovenskega tržaškega pisatelja profesorja **Borisa Pahorja** v prid različnim evropskim jezikovnim skupnostim. Pahorjevo pobudo je

podprlo 44 navzočih pisateljev, med njimi vsi južnotirolski avtorji, številni avstrijski pisatelji, mnogi avtorji iz Zvezne republike Nemčije, kot na primer vodja odseka za radijske igre pri bavarskem radiju dr. Dieter Hasselblatt, romunski avtorji in mnogi Slovenci, ki so bili tokrat zelo številno prisotni.

Iz ožje Slovenije so namreč poleg tajnika slovenskega PEN-kluba Bogdana Pogačnika, ki je tudi sam pripravil referat o pomenu vzajemnosti med narodi na tako delikatnem koroškem stičišču ogromnih slovanskih in germanskih narodnih potencialov, prišli še Jaro Dolar, Branko Hofman, France Filipič, Jože Smit, Anja Uršič in Pavla Rovnan, s slovenskega Koroškega Valentin Polanšek in avtorica otroških povesti Marica Kulnik, z Dunaja pa Milena Merlak in Lev Detela.

Zaradi dokaj velike slovenske prisotnosti je sprejeta izjava, ki so jo že pred srečanjem v Brezjah priporočili v Italiji pesnik in Nobelov nagrajenec Eugenio Montale, pisatelj Fulvio Tomizza in mednarodno znani režiser Giorgio Strehler, dokaj važna. V njej je med drugim poudarjeno, da pristna književnost in globoka kulturna odkritja rasejo večinoma iz rodne zemlje in črpajo svoje izvorno izrazno sredstvo v jeziku, s katerim nas materinska beseda poveže z bogastvom starih izročil. V izjavi pozivajo kulturni delavci vlade vseh držav, v katerih živijo od večine drugačne etnične ali jezikovne skupnosti, da le-ta vsem omogočijo poln razvoj njihovih kulturnih identitet, kar bi ustvarilo primerno humano duhovno ozračje in odločno prispevalo k uresničitvi nove povezovalne Evrope.

Letošnje srečanje v Brezjah je bilo torej tudi za predstavnike manjšinskih narodov zelo zanimivo. Da je tako lepo uspelo, je predvsem zasluha Koroške pisateljske zveze in njenega predsednika profesorja Waltherja Nowotnyja. Letos so se jubilejnega srečanja udeležili pisatelji iz Jugoslavije, Italije, Romunije, Francije, Poljske, Madžarske, Švice, Zvezne republike Nemčije, Nemške demokratične republike, Južne Afrike in Avstrije.

Lev Detela

CESTITAMO!

Na videmski fakulteti za tuje jezike je diplomirala ga. Nadja Lupinc-Košuta. Pri prof. Jevnikarju je zagovarjala disertacijo o Ivanu Trinku. Novi doktorici za uspeh iskreno čestitajo prijatelji in znanci. Čestitkom se pridružuje Novi list.

IZIDI NA VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

■ nadaljevanje s 4. strani

detič, Barbara Sosol; 2 dijaka imata popravne izpite, 2 sta izstopila.

Drugo učiteljsiše: Tatjana Cotič, Bruna Fajt, Nadja Fajt, Marta Ferletič, Mirella Gergolet, Emanuela Klanjšček, Vanja Korošec, Lucija Lavrenčič, Sabrina Nicolosi, Vida Pintar, Patricija Radetič; 1 dijak ima popravne izpite.

Tretje učiteljsiše: Irena Ferlat, Egle Frandolič, Manuela Gravnar, Branko Jarc, Pavel Kobal, Helena Rustija, Karolina Visentin; 4 dijaki imajo popravne izpite, 1 dijakinja ni izdelala.

Drugi razred tečaja za vrtnarice: Manuela Croselli, Katarina Humar, Susi Kovic, Ivana Maraž, Cinzia Monticolo, Gabriella Pahor, Gracijela Pavletič, Rozana Vescovi.

Na trgovskem zavodu »Ivan Cankar« so naslednji izidi:

Prvi razred: Robert Cotič, Julijan Čavdek, Nada Devetak, Mavricij Juren, Gemma Kovic, Andrej Vogrič; 12 dijakov ima popravne izpite, 5 je zavrženih.

Drugi A razred: Vida Gravner, Ana Sfiligoj, Ales Šuligoj, Helena Vogrič, Igor Waltritsch; 8 dijakov ima popravne izpite, 2 nista izdelala.

Drugi B razred: Pavel Bagon, Andrej Fajt, Edi Kobal, Darja Lavrenčič, Flavij Mozetič, Aleksander Peric, Pavel Visentin; 7 dijakov ima popravne izpite.

Četrti razred: Walter Berlot, Aleksandra Kosič, Vera Lutman, Moreno Marson, Vivijana Morandin; 3 dijaki imajo popravne izpite.

V prvem razredu trgovskega zavoda »Žiga Zois« so izdelali: Sonja Bensa, Marija Bertolin, Laura Brajnik, Vida Doktorič, Majda Gergolet, Lorena Gulin, Vivijana Jarc, Danila Marušič, Loredana Peteani, Helena Šuligoj Andrej Terpin; 4 dijaki imajo popravne izpite, 2 nista izdelala.

Odprt prenovljeni Kulturni dom v Sovodnjah

V teh dneh Sovodnje doživljajo svoj praznik, ki je praznik domačega prebivalstva, domačega prosvetnega društva in sovođenjske občine. V okviru tega praznika, ki sovpada s tridesetletnico ustanovitve te občine, je bila preteklo nedeljo pomembna svečanost ob odprtju prenovljenega kulturnega doma, tega važnega središča, kjer se je pred devetimi leti kulturno življenje začelo še krepkeje razvijati prav ob otvoritvi tega doma. Nedeljske svečanosti so se udeležili številni zastopniki strank, organizacij in kot je razumljivo domačini, ki so na ta svoj dom lahko ponosni, saj so v njem razvili veliko dejavnosti. Simbolični trak je prerezal dolgoletni župan Jože Češcut, sovođenjski župnik Marjan Komjanc pa je dom blagoslovil. Program se je začel z nastopom domačega noneta, zatem pa je spregovoril predsednik prosvetnega društva Sovodnje Emil Tomšič, ki je v daljšem govoru prikazal pomen tega kulturnega središča in poudaril potrebo po vedno večjem sodelovanju vseh pri ohranjanju slovenskih izročil, slovenske besede in pesmi ter slovenskega značaja te vasi na obrobem delu slovenske zemlje. Zahvalil se je vsem, ki so kakorkoli pripomogli pri gradnji in sedanjosti razširitvi kulturnega doma in zaključil z obljubo, da bo ta dom še dalje služil za ohranjanje slovenske tradicije v spoštovanju načel naših prednikov. Svoje pozdrave so prinesli še predsednik SKGZ za Goriško dr. Mirko Primožič, predsednik ZS KD prof. Milko Rener, predsednik skupščine Škofje Loke Viktor Žakelj in podpredsednik IS Skupščine Nova Gorica Stojan Fakin. Zatem je predsednik društva Emil Tomšič izročil Laciju Cigoju plaketo za njegovo režisersko pomoč igralski skupini, ki

deluje v okviru sovođenjskega društva. Nadaljeval se je kulturni program; sovođenjski nonet je zapel nekaj pesmi, Jelka Tomšič je prebrala zgodovino Sovodenj in domačega prosvetnega delovanja, igralska skupina pa je prebrala pesmi domačina Franca Rojca in pesnika Srečka Kosovela. Poletni praznik v Sovodnjah se je nadaljeval še v naslednjih dneh v organizaciji prosvetnega društva in pod pokroviteljstvom občinske uprave: na programu so bili odbojgarski turnir, slavnostna seja občinskega sveta, fotografska razstava Kamen na kamnu, nogometne tekme in gostovanje raznih skupin.

—o—

ZANIMIVE MISLI NEMŠKE PISATELJICE LUISE RINSER

■ nadaljevanje s 4. strani

di nič in je ne zanima. Mladi menijo, da ne morejo živeti z vrednotami starejše generacije.»

Na vprašanje, če to pomeni, da imajo prav razni indijski guruji in drugi orientalski filozofi, ki zahtevajo od svojih mladih učencev popolno podvrženost, pa je rekla: »Kdor zahteva, da vrže človek proč lastno osebnost in hoče slepo in absolutno poslušnost, je lažni guru. Jaz sama sem se desetletja ukvarjala s hinduizmom in budizmom: za nas je težko razumeti Vzhod. Večina mladih, ki se vrnejo iz Indije, je popolnoma zmedena. A vsa verstva mističnega značaja hočejo povezanost človeškega z božjim — tudi krščanstvo. Jezus sam je to učil, ko je rekel: Jaz in Oče sva eno. In to bi moralo biti naš vzgled.«

22. JUNIJ - OBLETNICA ZMAGE NAD TURKI PRI SISKU

J. Š.

Kljub temu je bila vnema za obrambo meje precej mlačna. Cesar Rudolf je bil pač že minulo jesen poslal v Zagreb mejnega grofa Karla Burgavskega in mu izročil vrhovno poveljništvo nad vojsko. A dolgo jesensko deževje je prisililo nekaj njegovih vojakov, da so se vrnili domov. Le grofu Alfonzu Monteculiju je ukazal Karel Burgavski, naj s svojimi 150 arkebuzirji prezimi v Novem mestu. Toda Novomeščani so se branili teh vojakov, češ da nimajo za njihove konje krme in hlevov. Zato so morali ostati v Krškem. Mejni grof Burgavski je konec januarja zapustil Zagreb. Na njegovo mesto je nadvojvoda Ernest poslal Ruperta pl. Eggenberga, ki je bil izkušeni general. Dal mu je naslov komisarja, sam si je pa pridržal naslov vrhovnega poveljnika nad vsemi

Eggenberg je prispel v Zagreb v začetku februarja in pričel okoli sebe zbirati večjo armado. Nadvojvoda Ernest mu je poslal 500 konjikov iz Šlezije pod vod-

stvom Melhijorja Röderna, Monteculijeve arkebuzirje in nekaj solnograških vojakov, ki jih je sam izprosil od nadškofa. Poslal mu je tudi svojega provijantnega mojstra, pl. Neuhausu in vrhovnega nadzornika orožarnice, da bi zalagala vojsko z živežem in strelivom. — Nadvojvoda je obvestil 27. aprila tudi kranjske stanove o preteči nevarnosti in jim ukazal, da naj odpošljejo vojsko varovat deželno mejo. Dne 10. maja so izdali deželni oskrbnik, grof Volk s Turna in Križa, deželni upravitelj Krištof baron Turjaški in vicedom Nikolaj pl. Bonhomo z vsemi deželnimi odborniki oklic, ki se je prečital na prižnicah po vseh peterih okrožjih (Viertel) Kranjske in njej utelešenih gospojev: Slovenske marke, Metlike, Istre in Krasa. Oklic je omenjal težave oboroževanja zaradi bližnje žetve, lakote, draginje in kuge, ki vedno preti deželi, a je vendar sledeče določil: „Konjiki morajo biti do 20. majnika v Zagrebu. Gospojeva naj precej

narede tudi zapisnike pešcev z ozirom na posamezna ognjišča in kmetije. Zapisniki naj se pošljejo deželnemu oskrbništvu, da dobe stotniki četrtin prepise. Izberite naj se za tridesetega, desetega in petega moža najbolj močni in pripravi ljudje. Kadar se bodo zakurili kresovi in dali ukazi s strelji ali pa s pisanimi oklici, naj trideseti, deseti ali peti mož precej odide na določeno mesto, kakor se bode ukazalo.” — Tudi cesar Rudolf se je začel bolj brigati za obmejno vojsko in jo izdatno podpiral z denarjem. Tekom enega leta je dovolil za krajiške čete 234.053 gld. 43 kr.

Medtem ko se je krščanska vojska zbirala in pripravljala, tudi bosenski paša ni miroval. Še preden so spomladi zažvrgoleli škrjančki, so že začele posamezne turške čete napadati Hrvatsko krajino. V trumah po 150 mož so divjali krvoločniki med Kolpo in Savo in odvajali kristjane v sužnost. Sredi aprila je prišel Hasan-paša z delom vojske v Petrinjo. Ukazal je popraviti podrti most čez Kolpo in če mogoče narediti most čez Odro. Vse je kazalo, da se bliža napad na Sisek. S strahom so hodili Siščani gledat grajenje mostu in turške ognje, ki so vse noči žareli od Vinodola do Hrastovice. „Poskrbite za nas,” sta pisala upravitelja trdnjave zagrebške mu kapitlji, „da vsi skupaj ne poginemo.”

- Jakec, jest sm pogruntu kadu je kriv vseh nesreč, atentatov, ropov, povodnji, potresov in vsega.
- Bejši, bejši Mihec, ne stoj govort taku! Sej tu ni mogoče znat.
- Poslušaj Jakec, dejmo se prašat, komi nuca! Nuca samo televizijski in časnikam. Kej nisi zamerkau, kaku so koker obsedeni, kadar se kej hudga zgodi? Nej se zaletista dva automobila, nej pade ana korjera z mosta, nej pride an potres, nej eksplodira ana fabrika od raket, nej pride ana povodenj, nej nardijo rdeči brigatisti an atentat — ku de be mignu prletijo vkep sez aparati za televizijski in slikajo od vseh strani; žurnalisti silejo u usta ledem tiste mikrofone in govoriyo, govoriyo de ni ne konca ne kraja. Se prou vide, de kumej čakajo, de se kej zgodi. In če kumej čakajo, pomene, de jemajo interes, de se kej zgodi. In če jemajo interes, dragi moj, pole ...
- Res taku zgleda. Vidi, denmo reč, z nesrečo tistga bozga fantka, ke je pou u tisto brezno, so nardili ceu teater. Čudno, de niso pobirali vstopnino. Okuli ti-

ste luknje je bla prava gneča, de so si bli aden družmi na poti; televizija je snemala zdej tle, zdej tam in marsikašen, ke je tam prodajau zijala, je z roko pozdraulau, kadar je vidu, de televizija meri nanj.

- Ben videš. Zdej si lahko misleš, kolko skrbi so si pršparali, kadar so dobili tolko programa gratis. Ni blo treba bacilerat ses kašnemi umetniki za tiste šempjaste okrogle mize. In tudi plačavat jeh ni blo treba. Še dnar so pršparali.
- Ne, pršparali niso neč, zatu ke tega niso vajeni. Ma tisto je pej res, de z vsega nardijo teater.
- E, dragi moj, u naši državi je strašno razvit čut za gledališče. Pr nas je an potres gledališka predstava, ana povodenj je teater, vsaka nesreča je teater. Vlada kriza je teater, kriza pr deželi je teater, parlament je teater. Vrhovno (al krovno) državno gledališče ...
- Ma poslušaj Mihec: že ke govorimo od kulture, kej ne bi pr tej prložnosti govorili tudi od slovenskega teatra? Kar na lepem je blo u časnikah de je dozdani precednik teatra odstopu. Neč niso povedali al je sam odstopu al so ga morbet odžagali. In pole de je biu strašno razburkan občni zbor — in spet ni povedano, zakej so se kregali in kadu. In pole, de je biu zvoljen nov precednik in de je dobu šest glasov od šestnajstih. Če reč, de je zmigala večina od šestih pruti majnsini od desetih. Tu je tudi ane posebne sorte matematika. Jest mislem, de be žiher znali tudi drugi, kašen teater se godi u teatri.
- Dragi moj Jakec, tu je vse, koker so rekli amerikanci, top sekret. Državna tajnost. Tisti ke hode u gledališče more samo plačat cegelc al pej abonma, se lepu vsest (sej so poltrone zadosti komot) in more moučat in ploskat. In bašta. Red mora biti!

ZASEDANJE KOMISIJE O GOSPODARSKIH VPRAŠANJH

■ nadaljevanje s 5. strani

cijan Vuga, podpredsednik izvršnega sveta pri Skupščini občine Nova Gorica. Predstavniki novogoriške komisije so predstavili delovni program, ki ga je italijanska stran sprejela z nekaterimi dopolnili. Med važnejšimi obravnavanimi vprašanji je za beležiti možnost ustanovitve agencije, ki naj bi sledila gospodarski kooperaciji v obmejnem prostoru in usmerjala čim širše sodelovanje med gospodarskimi dejavniki obeh držav. Zastopniki goriške občine so predložili med drugim tudi težak položaj avtoprevoznikov in predlagali razširitev avtonomnega računa tudi na to področje. Na tej prvi seji so bili nakazani delovni okvirji mešane komisije in zastavljeni cilji tega posvetovalnega organa. Člani komisije so sklenili, da se ponovno sestanejo v juliju in so v ta namen določili tudi vsebino dnevnega reda. V tem vmesnem obdobju bodo poskrbeli za izmenjavo ustreznih dokumentacije o vprašanju ustanovitve agencije in o avtoprevozništvu.

—o—

SOVJETSKA ZVEZA PROTESTIRA

Sovjetska šahovska zveza je uradno protestirala pri svetovni šahovski zvezi zaradi preložitve dvoboja, ki bi se moral začeti 19. septembra v Meranu med svetovnim prvkom Karpovom in izzivalcem Korčnojem. Dvoboj so prenesli za en mesec, uradno pa niso sporočili zakaj. Sovjetski šahovski izvedenci trdijo, da gre za nezakonito pobudo zaradi političnih razlogov. Korčnoj, ki je pred leti zapustil Sovjetsko zvezo, je namreč zahteval, naj pred začetkom tekem sovjetske oblasti dovolijo njegovi ženi in sinu, da mu sledita na Zahod.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Vendar velika turška armada še ni bila zbrana. Za to je bila določena Kostajnica kot zbirališče, kjer so se tudi vršile vse priprave za obleganje Siska. Že 20. maja so vedeli v Zagrebu, da vozijo po Savi velike topove proti trdnjavi. Kmalu potem so dohajale vesti, da se pri Kostajnici zbirajo tudi drugi turški poveljniki s svojimi četami. Lički sandžakbeg Ibrahim je stal z veliko vojsko pri Zrinju ob Drinu; zvojniški sandžak Memibeg se je utaboril pri Strigovlju, kliško-hlivanjski sandžak Arpadibeg pri Savi in na Bilajskem polju. — Kakor votli grom, ki naznanja bližajočo se nevihto, ljudi oplasi, tako sta vse Ljubljancane prestrašili sporočili Demetra Rubiča, vojvode v Otočcu, in Jurija Lenkoviča, glavarja v Senju, da se je dne 10. junija Hasan paša začel pomikati z vsemi četami proti Sisku. Pisala sta deželni stanovom: „Grozna je njegova moč. Kar more nositi orožje v pašaliku, gre ž njim. S seboj pelje Kacijanarico, dolg top iz Krupe, in mnogo manjših topičev. Z živežem so vojniki izvrstno preskrbljeni.“

Na dan sv. Vida, 15. junija, se prikazuje Hasan-paša pred Siskom. Svoj tabor je napravil na desnem bregu Kolpe, neposredno pred njenim izlivom v Savo. Iz tabora je vodil most preko Kolpe na njen levi breg

in na takozvani „otok“ ali bolje polotok, ki ga tamkaj napravljajo Sava, Kolpa in Odra. Na tem levem bregu je dal paša napraviti nasip in na njem razvrstil topove, iz katerih je streljal na trdnjavo. Poveljniki v Sisku sta bila zagrebška kanonika Blaž Gjurak in Matija Fintič, ki sta imela pri sebi kakih 300 vojakov. Že ob prvih turških naskokih je padel Matija Fintič; nato je sam Gjurak vodil obrambo, in sicer s tolikim junaštvom, da mu je hrvatski sabor dal pozneje posebno priznanje.

Ko je Hasan prišel pred trdnjavo, so tekli brzi seli v Zagreb k banu in Eggenbergu, v Karlovec k Andreju Turjaškemu in v Koprivnico k Štefanu Grassweinu z nujnimi prošnjami za pomoč. General Turjaški, ki se je vedno bal, da udarijo Turki na Karlovec, se je s 300 arkebuzirji takoj odpravil proti Zagrebu, čim se je uveril, da je sovražnik resnično pred Siskom. Dne 18. junija je bil že pred Zagrebom. Hkrati so tudi ban Erdedi, Ruprecht Eggenberg in drugi poveljniki iz mesta prepeljali svoje čete na drugo stran. Vsa krščanska vojska je štela približno 5000 konjnikov in pešcev. Ban Tomaž Erdedi je imel pri sebi bansko četo in deželno brambo, skupaj 1240 vojakov; Eggenberg je vodil Reitenauov

polk in še nekatere druge nemške čete, približno 1600 mož; grof Peter Erdedi je pripeljal okoli 500 Uskokov, Štefan Grasswein iz Koprivnice 400 mož, Andrej Turjaški 300 oklopnikov s tigrovo kožo; manjše oddelke od 100 do 300 mož so vodili kapitani Adam Ravbar s Krumperka, Kristof Obracan, Jurij Sigismund Paradeiser, Ivan Draškovič, Štefan Tah, Štefan Ursini-Blagaj. Slednjič je došel tudi Melhijor pl. Rödern s 500 izurjenimi šleskimi strelci.

Dne 21. junija je taborila krščanska vojska pri Novem gradu ob Savi. Drugi dan se je sešel bojni svet v šotoru Andreja Turjaškega. Nekateri so predlagali, da je treba prej natanko spoznati položaj mesta Siska in turške oblegovalne vojske, preden se začne boj, drugi so bili mnenja, da je treba takoj udariti na Hasan-pašo in izzvati odločitev. Sredi posvetovanja pride brzi sel iz Siska, ki naznani, da bo morala trdnjava pasti, ako ji še danes ne pride vojska na pomoč. Ta vest je pretresla tudi najopreznije poveljnike, da so soglasno sprejeli predlog bana Erdeda in generala Turjaškega, naj vojska takoj pohiti pred Siskom. Sedli so na konje in krenili ob desnem bregu Save proti jugu.

(Dalje)